RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA INKLYUZIV YONDASHUV ASOSIDA PEDAGOGIK FAOLIYATNI TASHKIL ETISH MODELI

Matupayeva Shohsanam Zaripboy qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika kafedrasi v.b dotsenti
998 97 741 68 88 **shohsanammatupaeva@gmail.com**
Umarova Maxliyo Xotamjon qizi
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O'zbekiston
Email: maxliyoumarova@gmail.com
Xasanova Barchinoy Baxtiyorovna
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O'zbekiston
Email: barchinoyxasanova@gmail.com
Xojiyeva Feruza Komiljonovna
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O'zbekiston
Email: feruzaxojiyeva@gmail.com
Yusupova Maxliyoxon Usmonovna
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O'zbekiston
Email: maxliyoyusupova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish modeli ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Raqamli ta'lim muhitining imkoniyatlari barcha o'quvchilar uchun, jumladan alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilar uchun ham teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi. Tadqiqot jarayonida inklyuziv ta'limni tashkil etishda raqamli texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari o'rganildi hamda pedagogik faoliyatni tashkil etishning samarali modeli ishlab chiqildi. Tadqiqot natijalari raqamli ta'lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, inklyuziv ta'lim, pedagogik faoliyat, pedagogik model, raqamli texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье рассматривается модель организации педагогической деятельности на основе инклюзивного подхода в цифровой образовательной среде. Развитие цифровых технологий в современной системе образования создает новые возможности для повышения качества обучения и обеспечения равных образовательных возможностей для всех учащихся, включая детей с особыми образовательными потребностями. В ходе исследования были изучены педагогические возможности цифровой образовательной среды и разработана эффективная модель организации педагогической деятельности. Результаты исследования показывают, что использование цифровых технологий способствует повышению эффективности инклюзивного образования.

Ключевые слова: цифровое образование, инклюзивное образование, педагогическая деятельность, педагогическая модель, цифровые технологии.

Abstract. This article analyzes a model for organizing pedagogical activity based on an inclusive approach in a digital learning environment. The rapid development of digital technologies in modern education creates new opportunities to improve the quality of education and ensure equal learning opportunities for all students, including those with special educational needs. The study examines the pedagogical potential of digital learning environments and proposes an effective model for organizing pedagogical activities. The results show that the use of digital technologies significantly contributes to improving the effectiveness of inclusive education.

Keywords: digital education, inclusive education, pedagogical activity, pedagogical model, digital technologies.

Kirish

Hozirgi kunda ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli ta’lim muhitining rivojlanishi ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish hamda ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi [4].

Inklyuziv ta’lim zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta’lim barcha o‘quvchilar uchun teng ta’lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan bo‘lib, alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilarni ham umumiy ta’lim muhitiga jalb etishni nazarda tutadi. Shu sababli inklyuziv ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalarning imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili

Inklyuziv ta’lim masalasi zamonaviy pedagogika fanining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o‘rganilgan. Inklyuziv ta’limning asosiy maqsadi barcha o‘quvchilar uchun teng ta’lim imkoniyatlarini yaratish, ularning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda ta’lim jarayonida faol ishtirok etishlarini ta’minlashdan iboratdir. Shu sababli inklyuziv ta’limni samarali tashkil etish masalasi ilmiy tadqiqotlarda muhim o‘rin egallaydi.

Inklyuziv ta’limning nazariy asoslarini ishlab chiqishda L.S. Vygotskiyning ilmiy qarashlari muhim ahamiyat kasb etadi. Vygotskiy ta’lim jarayonida ijtimoiy muhitning shaxs rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatishini ta’kidlagan. Uning fikriga ko‘ra, o‘quvchilarning rivojlanishi pedagogik muhit bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ta’lim jarayonida o‘qituvchining faol pedagogik yondashuvi muhim rol o‘ynaydi. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan “yaqin rivojlanish zonasi” nazariyasi inklyuziv ta’limni tashkil etishda ham muhim metodologik asoslardan biri hisoblanadi [1].

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda raqamli ta’lim muhitining imkoniyatlari ham keng o‘rganilmoqda. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etish, o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini faollashtirish hamda ta’lim jarayonini individuallashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, raqamli ta’lim muhitida turli multimedia vositalari, elektron ta’lim resurslari va interaktiv platformalardan foydalanish o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar inklyuziv ta’lim jarayonini rivojlantirishda muhim vosita sifatida e’tirof etilmoqda. Raqamli ta’lim muhitining imkoniyatlari alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilarning ta’lim jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlashga yordam beradi [2]. Shu sababli raqamli texnologiyalar asosida

inklyuziv pedagogik faoliyatni tashkil etish zamonaviy ta’lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot jarayonida raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni tashkil etish modelini ishlab chiqish maqsadida bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali pedagogika va inklyuziv ta’lim sohasidagi ilmiy manbalar o‘rganildi hamda ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlarning asosiy natijalari tahlil qilindi. Ushbu metod inklyuziv ta’limni tashkil etishning nazariy asoslarini aniqlash hamda mavjud ilmiy qarashlarni umumlashtirish imkonini berdi [6].

Qiyosiy tahlil metodi yordamida turli mamlakatlarda inklyuziv ta’limni tashkil etish tajribasi o‘rganildi hamda ularning o‘ziga xos jihatlari tahlil qilindi. Ushbu metod raqamli ta’lim muhitida pedagogik faoliyatni tashkil etishning samarali yondashuvlarini aniqlash imkonini berdi.

Pedagogik kuzatish metodi orqali ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish jarayoni o‘rganildi hamda o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faolligi tahlil qilindi. Bu metod pedagogik faoliyatni tashkil etishda yuzaga keladigan muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish imkonini berdi.

Bundan tashqari, ta’lim jarayonini tahlil qilish metodi yordamida o‘quv jarayonini tashkil etishning samaradorligi o‘rganildi hamda raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni tashkil etishning samarali modeli ishlab chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish bir qator muhim omillarga bog‘liqligini ko‘rsatdi. Avvalo, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagoglar raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari zarur. Bu esa ta’lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishga yordam beradi.

Shuningdek, raqamli ta’lim resurslaridan samarali foydalanish ham inklyuziv ta’lim samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Elektron darsliklar, multimedia materiallar, interaktiv ta’lim platformalari hamda turli raqamli vositalar o‘quv jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi [5].

O‘quv jarayonini individuallashtirish ham raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda ularning bilim olish jarayonini moslashtirish mumkin. Bu esa alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilar uchun ham qulay ta’lim muhitini yaratadi.

Tadqiqot davomida raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni tashkil etish modeli ishlab chiqildi. Ushbu model bir necha muhim bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Birinchi bosqichda ta’lim muhitining mavjud holati tahlil qilinadi hamda o‘quvchilarning ehtiyojlari aniqlanadi. Ikkinchi bosqichda raqamli ta’lim resurslari tanlanadi va ularning pedagogik imkoniyatlari o‘rganiladi. Uchinchi bosqichda o‘quv jarayoni individuallashtiriladi hamda o‘quvchilarning bilim olish jarayoni moslashtiriladi. So‘nggi bosqichda esa ta’lim natijalari baholanadi va pedagogik faoliyatning samaradorligi tahlil qilinadi.

Mazkur model raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishga xizmat qiladi hamda ta’lim jarayonining sifatini oshirish imkonini beradi.

Muhokama

Raqamli ta’lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini yanada moslashuvchan, interaktiv hamda samarali tashkil etish imkonini beradi. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim jarayonida raqamli vositalardan foydalanish o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda ularning ta’lim jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli ta’lim resurslari, multimedia materiallar, interaktiv platformalar hamda elektron darsliklar o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qulay va samarali tashkil etishga yordam beradi [3].

Shuningdek, raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini individuallashtirish imkonini ham yaratadi. Inklyuziv ta’lim muhitida har bir o‘quvchining individual rivojlanish xususiyatlari, qiziqishlari hamda ehtiyojlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini moslashtirish, turli darajadagi topshiriqlarni taklif qilish hamda o‘quv materiallarini individuallashtirish mumkin. Bu esa alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilar uchun ham qulay ta’lim muhitini yaratadi.

Pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ham inklyuziv ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagoglar nafaqat o‘z fanini mukammal bilishi, balki raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ham ega bo‘lishlari zarur. Raqamli kompetensiyaga ega pedagoglar ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, elektron ta’lim resurslarini yaratish hamda o‘quvchilar bilan interaktiv muloqotni samarali tashkil etish imkoniyatiga ega bo‘ladilar [5].

Bundan tashqari, raqamli ta’lim muhitida pedagoglar o‘rtasida metodik hamkorlikni rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy raqamli platformalar pedagoglar o‘rtasida tajriba almashish, metodik materiallar bilan o‘rtoqlashish hamda pedagogik faoliyatni takomillashtirish imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta’minlash hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, raqamli ta’lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, zamonaviy raqamli ta’lim resurslaridan samarali foydalanish hamda o‘quv jarayonini individuallashtirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Ushbu omillar inklyuziv ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda barcha o‘quvchilar uchun teng ta’lim imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi

Xulosa

Raqamli ta’lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda ta’lim sifatini oshirish imkonini bermoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim jarayonida raqamli ta’lim muhitining imkoniyatlari alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilarning ta’lim jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli ta’lim muhitida inklyuziv pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, zamonaviy raqamli ta’lim resurslaridan foydalanish hamda o‘quv jarayonini individuallashtirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Shuningdek, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish,

ta’lim jarayonini moslashuvchan tashkil etish hamda raqamli texnologiyalar asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish inklyuziv ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan pedagogik model raqamli ta’lim muhitida inklyuziv yondashuv asosida pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishga yordam beradi. Mazkur model pedagogik faoliyatni rejalashtirish, raqamli ta’lim resurslaridan foydalanish hamda ta’lim natijalarini baholash jarayonlarini tizimli ravishda tashkil etish imkonini beradi.

Kelajakda pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini yanada rivojlantirish, raqamli ta’lim resurslarini takomillashtirish hamda inklyuziv ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ushbu yo‘nalishdagi ilmiy tadqiqotlar inklyuziv ta’lim tizimini yanada rivojlantirish hamda ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. Moskva: Pedagogika, 1983.
2. Florian L. Inklyuziv pedagogika asoslari. London: Routledge, 2015.
3. UNESCO. Inklyuziv ta’lim bo‘yicha global hisobot. Parij: UNESCO Publishing, 2020.
4. OECD. Ta’limda raqamli texnologiyalar va o‘qitish jarayoni. Parij: OECD Publishing, 2021.
5. Darling-Hammond L. O‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishi va ta’lim sifatini oshirish. Harvard Education Press, 2017.
6. Smith D. Maxsus ta’lim asoslari. Boston: Pearson Education, 2018.